

UTELIGGARE

UTICGAARD

Han kände i sömnen, hur vindilarna försåtligt lyfte upp och smögo sig innanför hans båda byxben, som trattlika föllo öfver de omaka resårskorna; hur de sedan, efter att i förbifarten ha blåst upp »knäna» på förstnämnda plagg till små ballonger, skyndade vidare, isande hela hans lekmnen, tills de slutligen, oigenkänliga af sin nära beblandning med inpyrd smuts och finkelstank, strömmade ut mellan hans uppfläkta skjortlinning. Men fastän hans lemmar riste af frossa, tycktes sömnen icke vilja släppa honom, så att alla de olika ställningar, han vältrande intog, blott voro omedvetna försök att skydda sig mot den kalla blåsten.

Trots alla knep hittade vinden likväl rätt under hans löst hängande plagg och nöp honom allt kännbarare i skinnet, så att han till slut vaknade, satte sig upp med vidt skrefvande ben och drog fram en korkad literbutelj från kavajens innerficka.

Under det han nu småsvärjande och yrvaken knåpade med att befria spritbehållarens mynning, putsade hans tunga noggrant munnens snusbruna vinklar, medan ögonen knepos samman af lystnad under hans i oregelbundna bukter tecknade bryn. Ändtligen kunde han då sätta buteljen för mun-

nen, höjde den så alltmera och böjde hufvudet bakåt i samma tempo, medan blicken, vidgad af tilltagande förvåning, stirrade mot det blå. Icke en droppe fuktade hans törstiga strupe; han synade buteljen — den var tom. Omedelbart därpå sträckte han ut sitt högra ben och gaf den väl utvecklade, men skröpligt betäckta stuss, som låg vänd mot honom på ett par stegs afstånd, en så kraftig törn, att dess ägare, klarvaken med ens, störtade upp och intog försvarsställning, gifvande sina känslor uttryck medels gnidning af den misshandlade kroppsdelen och ömkande utgjutelser af sin tunga.

En hetsig träta uppstod nu mellan de båda männen, hvarvid svarandeparten visserligen icke kunde fria sig från beskyllningen att under sin stallbroders sömn ha smakat på dennes tröstedryck, men liksom Mosebokens Adam sköt äfven han skulden på sitt kvinnliga sällskap och kunde så mycket lättare göra detta, som den åsyftade var ur stånd att försvara sig, alldenstund hon låg försänkt i djup sömn. Denna undskyllans oljegjutande mission på de vreda vågorna i buteljägarens sinne förfelades dock, och Jansson, så var svarandens namn, kom först något så när i lägen genom sin slugt utkastade anmärkning:

»Det var hon, som stoppade ned den igen i din ficka och korkade den så bra, för att den inte skulle tutta eld i din finniga nasus, sa' hon.»

Den uppmärksamhet, som nu kom den unga kvinnan till del, var af rätt hotande natur, men hon slumrade lugnt utan en aning om hvilken risk att

misshandlas hennes finhylta muskler löpte. Öfver markens späda grönska svallade hennes hår, glänsande rödt och helt obetäckt, ty matroshatten med spännet af simili hade af vinden slungats ned om hennes fötter och gjorde nu sitt bästa att mot kulens fördjupning visa, hur små och högvristade dessa voro. Hon låg på sidan med båda händerna under den finformade ansiktsovalen, som skuggades af ovanligt långa guldgula ögonfransar; munnen, fyllig och lätt bågad, var halföppen som ett kysande barns — — ja, med få ord: det uttryck, som präglade hennes slumrande drag, var lika oskuldsrent som någon tillbedjande ängels å en altartafla. En mörk vinterkappa framhöll godt hennes smidiga lif och barmens väl yppiga hvälfning, medan ytterklädningen, skrynklig och med sin skoning styf af gatsmuts, icke alls lät lemmarnas konturer komma till sin rätt men i gengäld visade underkjolens kornblå våder och gula bandpynt. Öfver henne hvälfde sig en kyligt blå himmel, och omkring henne breddes gröna vidder med spelande dagnar och en yrvaken djurbefolkning, som fladdrade och kröp öfver hennes hårs guldröda trassel; men djärfvare än någon annan slingrade sig en jordfärgad mask öfver tinningens lena hud och slog sig till ro, njutande af värmen, på den jämnt arbetande pulsen under hennes öra.

Allt detta gjorde dock icke ringaste intryck på Janssons förorättade kamrat, Bring. Men just som dennes hand närmade sig kvinnans skuldra, slog ett allt starkare tilltagande sorl mot hans örhinna och gjorde, att han samtidigt med Jansson

utförde en tvär vändning, spejande med handen öfver sina ögon ut öfver vidderna hän mot stadens tull. Ej längre öde som några timmar förut, då de tre under förtrolig gamman smakade rusets sötma, korsades nu gärdets gröna planer af brådskande gestalter, grupper bildades och skingrades, skratt och ifriga tillrop skuro genom luften, och plötsligt kommo trumslag och spridda takter af instrumentmusik de båda uteliggarnas rörelser att ofrivilligt antaga rytm. Och det, som männens högljudda träta icke förmått, uträttades nu af dessa ännu aflägsna ljud. Den unga kvinnan kastade sig nämligen oroligt af och an några gånger, rätade ut lemmarna och drog ett par djupa suckar, så att brännvinsången stod som en lätt imma kring hennes mun; fick så äntligen upp ögonen och kom sina grannar, som hade hela uppmärksamheten fäst på skådespelet i förgrunden, att spritta till genom sitt sömndruckna:

»Kors f—n! Dom demonstrerar ju i dag, vet ja!»

Bring hämtade sig emellertid snabbt, och i det han svängde den tomma buteljen framför henne, kom det mellan hans sammanbitna tänder:

»Titta på den här, du!»

»Ja, den är pin tom», svarade kvinnan, uppsluppet blinkande, men då hon mötte Brings hotande blick, vände hon som för ett slag och återtog inställsamt: »Esses, bråka inte nu! Den skvätten unnar du mig väl. För resten var det Jansson, som gaf mig att dricka... nej titta», utbrast hon med höjd röst och med ens återvinnande sitt

säkra skick, »titta så stilt och hör en så'n gentil musik! Tst!»

Bring gjorde åter en tvär vändning, följande riktningen af kvinnans utsträckta pekfinger med sin blick, och hela hans kropp intog omedelbart en lyssnande, infångande ställning, under det buteljen opåkalladt dunsade i gräset. Ty hvad han såg och förnam, verkade i hans blott halft förslöade själ som en låga i ett mörkt rum. Hans instinktiva men kufvade skönhetsglädje gjorde sig med ens fri och svingade hän mot de fladdrande dukar, som, röda och glänsande af gyllene grönt, aftecknade sig mot rymdens af lätta skyar omsväfvade blå.

Han var icke längre uteliggaren Bring, hela hans förtappade spritstinkande *jag* fanns icke mera, hade aldrig funnits — han var en man under fanan, kämpande för människorätt. Och dessa gyllene pikar, som blixtrade likt eldtungor öfver de häfvande människovågorna, dessa eldande tonkaskader, detta tramp af mångtusen målmedvetna män och kvinnor! Syner fyllde hans själ. Blod af hans blod voro de, dessa otaliga under fanor och standar. Födda i armod, fostrade under orättfärdighetens färla med generationers slafinstinkter i blodet, bröto de dock sina fjättrar, dessa, luftade sina hjärnor från den mörkrets ohygglighet, hvar med slugt beräknande förtryckare bemängt dem, helade sina sår, allt i åstundan att snarligen kunna i solens fulla ljus stå som ädelvuxna lemmar i mänsklighetens lekamen. Och han var en af dem...

Brings ögon lågade. Hänförelsen, broderskänslan, en fläkt af det patos, som strömmar mellan hjärtan, helgade åt frihetens sak, gaf hans ansikte, trots dess djupa spår af hydran misèrs klor, ett sublimt tycke. Och när slutligen majtågets talare uppenbarade sig, omringade af det bullrande människohafvet och vajande rödt, böjande sitt kraftigt formade hufvud inför mängdens hälsning inom en pikgård af glimmande guld — då stod uteliggaren Bring i sina trasor med kungahållning.

Vid talarens uppträdande hade naturligtvis sorlet betydligt dämpats, och tillfället gjorde, att äfven musiken från de alltjämt tillströmmande skarorna saktade af för en stund. Trots detta kom dock icke en stafvelse af talet till Brings spända hörsel, ty han stod för afläget; men hvad han hörde, det var Janssons röst, som försmädlig och med afund djupast inne yttrade:

»Dom tycker allt, dom ä' herrar, dom där, som demonstrera där borta.»

Och lugnt öfvertygande samt grammatikaliskt kom då Brings svar:

»De äro herremän.»

I det samma kom en vindstöt dukarnas våder att visa sitt gyllene grönt, och en bifallsstorm smattade samtidigt från de hänförda skarorna kring talarstolen; men Brings stämman, som grumlats, ville icke ånyo tändas. Han lyssnade frivilligt efter rösten bakom sig, och det dröjde ej heller, förrän han hörde den unga kvinnan dämpadt fråga:

»Hör du, Jansson, är Bring af bättre folk?»

»Inte! Han ä' precis af samma ull, som du.»

Bring vände sig och tog in det såta paret på gräsmattan med en enda djupt förvånad blick. Så bet krampen till i hela hans kropp, och han slöt sina ögon, men när han åter öppnade dem, hade de ett uttryck, som om han känt sig sugas ned i ett fly.

Och han gick därifrån med släpande steg, döf och blind för yttre företeelser, men känsligt vaknen för rösterna inom sig, dessa omutliga, som ställde glädjeflickan på ett högre plan än han själf. De kufvade skoningslöst hvarje stämman, som ville förmildra, vädja, och ändå — ändå hade han, Bring, verkligen mycket att förebära till ursäkt, entusiastisk, begåfvad, viljesvag som han var och med otaliga förfäders otillfredsställda njutningsbegär hopade i sitt blod. För att nu icke tala om den kraft, han måste ödsla, för att bibringa sin kunskapstörstande själ det vetande, som rikemäns afkomma får inproppadt och anrättadt så väl, att ej ens smältning behöfves, men som han, kroppsarbetaren, fått betala med mærg och blod. Ah! Begåfvade fattigman! Ingen sten skall träffa dig från min hand. Inte var det så underligt, att du vacklade, när höjden var nådd, och att ditt fall blef stort.

Men som sagdt, skuldmedvetenhet hade Brings själ helt i besittning och risade honom till blods.

Djupt i sitt lifs elände stirrade han. Föraktad, med uttrasade muskler och förgiftadt blod, förkastad af alla utom af spritens djäfvul, som oaf-låtligt drog honom vidare mot bottenlös skändlighet — fanns det då ingen hjälp? Döden! Döden!

Ja, dö — hans skälvande läppar slötos till ett rakt streck — han visste, hvar stubintråd fanns att få . . . och med lugnt afmätta steg försvann uteliggaren Bring i den tilltagande skymningen.

Emellertid hade Jansson och hans sällskap, då de sågo Bring försvinna, visst icke gråtit några saknadens tårar, om de än med ett visst vemod betraktade minnet efter honom, den tomma brännvinsbuteljen. I stället gjorde de några slag kring gärdet, granskade och skräflade samt meddelade hvarandra oförbehållsamt sina intryck. Men när människovågorna ebbade ut genom tullen, sökte de åter upp sin gamla plats, och ju ödsligare gärdet blef, ju närmare kommo de båda hemlösa slafvarna hvarandra. Och de uppläto förlåten till sina öden, som icke alls voro märkvärdiga, men blefvo det genom de stänk af färg och klingande toner, som ännu dröjde i hjärnorna. Man uppehöll sig med förkärlek vid den tid, då man själf redligt tjänat sitt bröd, visade klart, hvilken duglig medlem i arbetets här man varit, eldade upp sig med syner af det förgångna i så hög grad, att Jansson till slut alldeles hänförd slog näfven i marken, så gräs och mull yrde, och utbrast:

»Min själ skaffar jag mig inte arbete och det i morgon dag.»

»Ja, vet du Jansson, det bör du göra. Jag minns ibland, hur lifvadt det var att få sin aflöningsask — tjänade åtta kronor i veckan, må

du tro, men esses, så man fick slita för styfrarna. Och så kände man sig aldrig säker, för det allra minsta fel så var det bara: 'den där sparkar vi ut'. Och så stod man på bar backe.»

»Ja, det där känner man allt till. Men hvar bodde du?»

»Jag bodde inne hos ett folk och där var så trångt, att jag måste klifva öfver karlarna, som lågo på golfvet, när jag skulle fram. Man var så full af äckel öfver alltsammans, så det var pin trefligt att komma in till sitt jobb på fabriken. Helst om vintermorgnarna, då brukade gasen lysa så vackert, och där var riktigt varmt och skönt. Det var nästan som ett riktigt hem, då, vet du.»

»Har du nånsin haft ett hem, du?»

»Nej, det har jag nog inte.»

»Tänk, om vi två skulle gifta oss. Hva?»

»Det är väl inte ditt allvar? Riktigt?»

»Jo då. Du är en riktigt stilig jänta», tyckte Jansson, som nu satt så nära sin ömhets föremål, att ej en knappål ens fått rum emellan deras skuldror.

»Det är det bästa, vi kunna göra. Vi skaffa rum och flytta tillsammans, och jag arbetar och tjänar grofva pengar.»

»Men inte duger det, att vi flytta ihop, innan vi blifvit riktigt vigda. Folk skulle prata om mig, kan du väl förstå.»

Denna glädjeflickans logik förbryllade Jansson en smula, men han var älskvärd nog att undertrycka sin egen, hvarefter de båda i allsköns förtrolighet klättrade vidare på sin Jakobsstege, som fick dem rätt upp mot äktenskapets himmel. Hän-

der så, att Jansson midt ibland sina ljufvaste visioner får en praktisk idé, och den omsätter han genast i följande förslag:

»Du borde kanske skaffa dig ett jobb, du med, så kunde vi skramla till möbler och så'nt där.»

Det lofvar hon dyrt och heligt att göra, men framkastar i förbigående:

»Ah, hushållssaker! Jag är inte utan, må du tro. Jag har ett par riktigt vackra blomvaser och virkade mellanspetsar med mycket stiligt mönster. Så fick jag en gentil handdukshängare på min namnsdag, men den är på stampen, så nog få vi fint alltid. Så kan jag göra pappersblommor till lampskärm också.»

Bådas ögon lysa af förhoppning, och de ha en kort stund af lycka, livvets vilsna barn, tätt slutna mot hvarandra, glömska af nöd, förnedring och lagens obarmhärthet. Men skuggorna djupna alltmera, blåsten växer i styrka, kastar sig girigt öfver de hemlösa, sliter i deras paltor och kommer dem att huttra af köld. Och det, som störtar dem rakt in i den bistra verkligheten, är åsynen af blänkande pickelhufvor, raskt närmande sig från tullen. Mannen reser sig först.

»Du måtte ha inte så litet kött på skankorna, du», säger han artigt, hjälpande henne vid uppstigningen. »Du är tung att hifva, fast du ser så liten ut.»

»Jo, du må tro, att det finns. Men hvart tänker du ta' vägen nu?»

»Till Liljans. Jag bor på 'Grand' där. Men

blir det vackert väder i morr'n, så ska' en pojke till och jag luffa åt Västerås eller någonstans uppåt Norrland.»

»Men skulle du inte skaffa dig arbete? Du sa' det.»

»Ja, det var så sant det. Men jag är märkt — har inte klara papper. Hvar skall du kinesa?»

»Inte vet jag. Det beror på den, jag får tag i.»

»Men fabriken då? Du skulle ju börja knoga igen.»

»Jag har inte ett öre i fickan. Och hvilken ordentlig människa vill hjälpa mig, tror du? För resten har polisen mig i sina klor, och dom släpper en inte, innan ens kvarlevor komma på institutets sophög. Borsta af mig, så är du hygglig! Jag måste kvicka mig, för i dag finns nog många, som kappas om festprissarna.»

»Ja, adjöss då!» säger Jansson och tillägger, i det han startar mot Lilljans: »Det är synd om dig. Du är en snäll flicka i alla fall.»

Fram öfver Esplanaden trafvar den unga kvinnan med en glimt af Fata Morganas rike ännu speglade i sinnet, med sina irrande tankar, sin flyktiga håg följande logeraren i Lilljansskogen. Och därför händer det, att, när en välklädd borgare med silfvergrå lockkrans under en skinande felbhatt och patriarkskägg kring sin Mefistomun mumlar några ord i hennes öra, så mönstras han försmädligt af blänkande blå ögon under röd lugg, och en uddig röst tillkastar honom afvisande:

»I dag! På första maj! Nej, vet du hvad!
Så illa dära'n ä' man i alla fall inte, att man be-
höfver sänka sig till en tocken som du en så'n
här i dag. Dra in krämmarklorna, gamla öfver-
klassare!»